

**Česká republika
NÁLEZ
Ústavního soudu**

Jménem republiky

Ústavní soud rozhodl v senátě složeném z předsedy Jaromíra Jirsy, soudce Vladimíra Sládečka a soudce zpravodaje Jaroslava Fenyka o ústavní stížnosti stěžovatele **JUDr. Iva Luhana**, soudního exekutora se sídlem Karlovo nám. 288/17, Praha 2, zastoupeného Mgr. et Bc. Klárou Luhanovou, advokátkou se sídlem Šafaříkovy sady 2455/5, Plzeň, proti usnesení Obvodního soudu pro Prahu 3 ze dne 8. června 2021 č. j. 36 EXE 3662/2017-183, za účasti **Obvodního soudu pro Prahu 3**, jako účastníka řízení, a dále **a) Správy železnic, státní organizace**, se sídlem Dlážděná 1003/7, Praha 1, zastoupené JUDr. Petrou Buzkovou, advokátkou se sídlem Revoluční 724/7, Praha 1, a **b) Mgr. Ing. T. V.**, zastoupené Pavlem Uhlem, advokátem se sídlem Kořenského 1107/15, Praha 5, jako vedlejších účastníků řízení, takto:

I. Usnesením Obvodního soudu pro Prahu 3 ze dne 8. června 2021 č. j. 36 EXE 3662/2017-183 bylo porušeno právo stěžovatele na soudní ochranu zaručené čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod ve spojení s jeho právem podnikat podle čl. 26 odst. 1 Listiny základních práv a svobod a právem na ochranu vlastnického práva podle čl. 11 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

II. Usnesení Obvodního soudu pro Prahu 3 ze dne 8. června 2021 č. j. 36 EXE 3662/2017-183 se ruší.

Odůvodnění:

I. Vymezení věci

1. Ústavní stížností podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy České republiky (dále jen „Ústava“) a § 72 a násl. zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o Ústavním soudu“), se stěžovatel domáhal zrušení v záhlaví citovaného rozhodnutí s tvrzením, že jím byla porušena jeho práva na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“) a na ochranu vlastnictví podle čl. 11 odst. 1 Listiny.

II. Rekapitulace skutkového a procesního vývoje

2. Stěžovatel je soudním exekutorem, který byl opatřením Obvodního soudu pro Prahu 3 (dále jen „obvodní soud“) ze dne 12. 12. 2017 č. j. 36 EXE 3662/2007-30 pověřen k provedení exekuce vůči povinné vedlejší účastnici b), jíž byla vykonatelným rozsudkem obvodního soudu ze dne 11. 1. 2017 č. j. 12 C 70/2016-360 ve spojení s rozsudkem Městského soudu v Praze ze dne 5. 9. 2017 č. j. 35 Co 227/2017-392 uložena povinnost „*vyklidit pozemek parc. č. 4184 zastavěná plocha a nádvoří, společný dvůr, způsob*

ochrany – památkově chráněné území a dále pozemek parc. č. 4182 zastavěná plocha a nádvoří, jehož součástí je budova č. p. 786 – občanská vybavenost, způsob ochrany – památkově chráněné území, vše v k. ú. Žižkov, obec Praha, a vyklizené je předat žalobci [vedlejšímu účastníku a) – pozn. Ústavního soudu], a to do 1 měsíce od právní moci tohoto rozsudku“. Exekuci vyklizením předmětných nemovitostí stěžovatel provedl ve dnech 10. až 17. 1. 2019.

3. Stěžovatel následně dne 13. 2. 2019 vydal pod č. j. 099 EX 3904/17-118 příkaz k úhradě nákladů exekuce, v němž rozhodl o své odměně, a to v celkové výši 290 400 Kč včetně daně z přidané hodnoty (dále jen „DPH“). V jeho odůvodnění uvedl, že při stanovení odměny postupoval podle § 7 vyhlášky Ministerstva spravedlnosti č. 330/2001 Sb., o odměně a náhradách soudního exekutora, o odměně a náhradě hotových výdajů správce podniku a o podmínkách pojištění odpovědnosti za škody způsobené exekutorem, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „exekutorský tarif“), který zní: „Odměna exekutora činí 10 000 Kč za každou vyklizenou nemovitost, stavbu, byt nebo místnost.“ Stěžovatel uzavřel, že na vyklizenou budovu č. p. 786 je třeba hledět nikoli *en bloc* jako na jedinou stavbu, ale jako na nebytové prostory sestávající z 35 místností, k nimž připočetl jeden přilehlý pozemek (zahradu). Svůj nárok na odměnu proto stanovil částkou 360 000 Kč bez DPH, kterou však s ohledem na specifika daného případu s využitím svého moderačního práva snížil na částku 240 000 Kč + 21 % DPH (50 400 Kč). Proti tomuto rozhodnutí vedlejší účastnice b) podala námitky, o kterých rozhodl obvodní soud usnesením ze dne 15. 3. 2019 č. j. 36 EXE 3662/2017-47 tak, že příkaz k úhradě nákladů exekuce vydaný stěžovatelem potvrdil.

4. Obě posledně uvedená rozhodnutí vedlejší účastnice b) napadla ústavní stížností, jíž Ústavní soud svým nálezem ze dne 23. 3. 2021 sp. zn. I. ÚS 1565/19 (všechna rozhodnutí Ústavního soudu jsou dostupná na <https://nalus.usoud.cz>) vyhověl a napadená rozhodnutí zrušil. Učinil tak s odůvodněním, že se stěžovatel i obvodní soud dopustili extrémního interpretačního excesu při výkladu § 7 exekutorského tarifu. Ústavní soud uzavřel, že „[r]ozhodujícím kritériem pro stanovení výše odměny podle § 7 exekutorského tarifu je podle komentářové literatury i názoru Ústavního soudu to, jak jsou vyklizené nemovitosti označeny v exekučním titulu. Určujícím při stanovení výše odměny v daném případě tak nemohlo být vyklizení jednotlivých nebytových prostor, ale vyklizení budovy č. p. 786 *en bloc*, tj. stavby jako celku; tak jak je ostatně označena i v exekučním titulu“ (bod 18. posledně citovaného nálezu).

5. Stěžovatel dne 11. 5. 2021 vydal nový příkaz k úhradě nákladů exekuce č. j. 099 EX 3904/17-212 (dále jen „druhý příkaz k úhradě nákladů exekuce“), jímž určil, že výše nákladů exekuce soudního exekutora činí 217 800 Kč včetně DPH a vedlejší účastníci uložil povinnost k jejich zaplacení. K tomu uvedl, že výši odměny tak, jak by tato měla být v dané věci podle názoru Ústavního soudu vysloveném v citovaném nálezu stanovena, tj. za celkem 3 nemovitosti (3 x 10 000 Kč), vynásobil koeficientem šest, a to s přihlédnutím ke složitosti a namáhavosti předmětné exekuce, přičemž uvedl, že takový postup je v souladu s dřívější rozhodovací praxí Ústavního soudu. V této souvislosti poukázal na zcela mimořádné okolnosti nyní posuzovaného případu. Dále uvedl, že 5/6 stanovené odměny představuje minimální částku na úhradu mzdových prostředků jeho zaměstnanců, kteří se na provedení exekuce podíleli, a zbývající 1/6 představuje mandatorní výdaje na technickou a materiální podporu.

6. Proti druhému příkazu k úhradě nákladů exekuce vedlejší účastnice podala námitky, jimž obvodní soud svým usnesením ze dne 8. 6. 2021 č. j. 36 EXE 3662/2017-183 vyhověl, přičemž výrok I. tohoto příkazu změnil tak, že výše nákladů soudního exekutora se určuje částkou 24 200 Kč včetně DPH. Poukázal přitom na nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 1565/19, který byl vydán v této věci a jímž je soud i stěžovatel vázán. Protože stěžovatel v souladu s tímto nálezem fakticky vyklidil dvě nemovité věci (konkr. pozemek parc. č. 4181, zastavěná plocha a nádvoří, společný dvůr, způsob ochrany – památkově chráněné území, a dále pozemek parc. č. 4182, zastavěná plocha a nádvoří, jehož součástí je budova č. p. 786 – občanská vybavenost, způsob ochrany – památkově chráněné území, vše v k. ú. Žižkov – obec Praha), náleží mu podle obvodního soudu odměna pouze ve výši 2 x 10 000 Kč + 21 % DPH.

III. Argumentace stěžovatele

7. Rozhodnutí obvodního soudu stěžovatel napadl ústavní stížností. V ní uvedl, že ve druhém příkazu k úhradě nákladů exekuce respektoval závěry vyslovené Ústavním soudem v nálezu sp. zn. I. ÚS 1565/19 a při stanovení výše své odměny jako výchozí prvek zvolil počet vyklizovaných nemovitých věcí tak, jak jsou tyto označeny v exekučním titulu (tedy dva pozemky a jedna stavba). Obvodní soud však tento příkaz s odkazem na předmětný nález změnil tak, že určil výši jeho nákladů částkou 24 200 Kč. Nezohlednil však další náleзовou judikaturu Ústavního soudu, na niž stěžovatel v druhém příkazu k úhradě nákladů exekuce odkazoval, např. nález ze dne 1. 3. 2007 sp. zn. Pl. ÚS 8/06 (N 39/44 SbNU 479) či nález ze dne 22. 1. 2015 sp. zn. III. ÚS 2516/14 (N 14/76 SbNU 185). Závěry těchto nálezů obvodní soud nijak nerefletoval, ačkoli stěžovatel modifikaci výše své odměny odůvodnil poukazem na faktory, které bylo nutno zohlednit. Za ty označil zejména výjimečný charakter a rozsah vyklizovaných nemovitostí (veřejně známých jako tzv. „Klinika“), v nichž bylo nezbytné postupovat „místnost po místnosti“ a s náležitou obezřetností při vyklizení zjevně bezcenných, avšak nikoli zdravotně nezávadných movitých věcí, dále míru „dobrovolnosti“ splnění povinnosti ze strany vedlejší účastnice b), jež vymáhanou povinnost v žádné z fází předmětné exekuce ani z části dobrovolně nesplnila, a konečně též komparaci nároku stěžovatele na poskytnutí odměny za provedenou práci s oprávněnými zájmy účastníků předmětného řízení.

8. Stěžovatel dále poukázal na skutečnost, že odměna exekutora není – jak je často mylně prezentováno – jeho čistým ziskem, neboť jsou z ní pokrývány rovněž náklady na provoz exekučního úřadu. Uvedl, že k provedení nyní posuzované exekuce, jejíž průběh je účastníkům i širší veřejnosti kvůli její medializaci znám, vyhradil osm svých zaměstnanců. Pouze mzdové náklady na činnost těchto zaměstnanců po dobu vyklizení přitom s ohledem na charakter a průběh předmětné exekuce podle stěžovatele dosahují takové výše, že obvodním soudem stěžovateli přiznaná odměna ji pokryje toliko z necelých 11 %. Bylo-li by proto rozhodnutí obvodního soudu shledáno ústavně konformním, pak by to znamenalo, že zbývající část nákladů na odstranění protiprávního stavu, který nezavinil stěžovatel, ale povinná vedlejší účastnice b) nesplněním své právní povinnosti, stěžovatel ponese ze svého. V této souvislosti upozornil na to, že byť je soudním exekutorům opakovaně připomínáno, že jsou podnikateli, a tudíž nesou své podnikatelské riziko, již není obvykle dodáváno, že soudní exekutor, obrátí-li se na něj oprávněný s exekučním návrhem, jej nemůže odmítnout z důvodu, že nedisponuje dostatečnou personální či finanční kapacitou [srov. § 30 zákona č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů,

ve znění pozdějších předpisů (dále jen „exekuční řád“), *a contrario*]. Byť soudní exekutor má právo požadovat po oprávněném složení zálohy na náklady exekuce, je tato záloha limitována maximem 50 % předpokládané výše odměny, jež v nynější věci představovala max. 5 000 Kč (ev. 10 000 Kč či 15 000 Kč). Požadovat uhrazení zálohy v této výši po oprávněné vedlejší účastnici a) tak podle názoru stěžovatele v nynější věci postrádalo jakýkoli smysl s přihlédnutím ke skutečnosti, že reálné náklady předmětné exekuce dosáhly částky v řádu stovek tisíc korun. Stěžovatel zdůraznil, že za tohoto stavu důvodně očekával, že odměna mu bude uhrazena tím, kdo zahájení exekučního řízení nesplněním své povinnosti zavinil. Pokud se tak nestalo, byla tím ve své podstatě soudním exekutorům založena povinnost k nucené práci, neboť tito jsou nuceni sanovat ze svých výlučných prostředků to, co by měli hradit povinní.

IV. Předpoklady řízení před Ústavním soudem

9. Ústavní stížnost byla oprávněnou osobou podána včas (§ 72 odst. 3 zákona o Ústavním soudu) a není nepřijatelná ve smyslu § 75 odst. 1 zákona o Ústavním soudu. Stěžovatel je řádně zastoupený advokátem (§ 29 až § 31 zákona o Ústavním soudu) a Ústavní soud je k projednání ústavní stížnosti příslušný.

V. Vyjádření účastníků a vedlejších účastníků

10. Obvodní soud ve svém vyjádření k ústavní stížnosti shrnul obsah předmětného exekučního spisu, ústavní stížností napadeného rozhodnutí, jakož i nálezu sp. zn. I. ÚS 1565/19, jímž byl vázán, a uzavřel, že má ústavní stížnost za nedůvodnou.

11. Vedlejší účastnice a) ve svém vyjádření k ústavní stížnosti uvedla, že souhlasí se stěžovatelem, že odměna ve výši 20 000,- Kč bez DPH za provedení předmětné exekuce je zjevně nepřiměřená, neboť v rozporu s nálezem sp. zn. Pl. ÚS 8/06 neodráží složitost provedené exekuce a pokrývá vlastní náklady stěžovatele pouze v minimální míře. Shodně se stěžovatelem upozornila na to, že samotné vyklizení trvalo sedm dnů, v jejichž průběhu byli stěžovatel a jeho zaměstnanci napadáni davem osob, který na popud povinné vedlejší účastnice b) stěžovateli v jeho činnosti bránil. Po vytlačení těchto osob následovala fáze vyklizování věcí, které se ve vyklizované budově nacházely, z nichž velké množství spadalo do kategorie rizikových odpadů, neboť se jednalo o pomůcky k aplikaci drog. Rovněž připomněla, že vedlejší účastnice b) dobrovolně nesplnila soudem stanovenou povinnost k vyklizení předmětných nemovitostí, a to ani po dlouhodobých jednáních, která mezi vedlejšími účastníky o této otázce probíhala, svým ledabylým výkonem užívacího práva připustila vniknutí velkého počtu osob do těchto nemovitostí a sama tyto osoby aktivně vyzývala k bránění v provedení exekuce, přestože byla v průběhu vyklizování stěžovatelem upozorněna na vznik nákladů, které v důsledku takového jednání nutně vzniknou a jež bude následně povinna hradit. S ohledem na uvedené vedlejší účastnice a) navrhla, aby Ústavní soud návrhu stěžovatele vyhověl a napadené usnesení obvodního soudu zrušil.

12. Vedlejší účastnice b) ve svém vyjádření namítla, že stěžovatel při vydání druhého příkazu k úhradě nákladů exekuce plně nerespektoval nálezu Ústavního soudu vydaný v nynější věci pod sp. zn. I. ÚS 1565/19, neboť sice v prvním kroku formálně akceptoval a vyměřil svou odměnu nikoli podle počtu vyklizovaných místností (resp. nebytových prostor), ale podle počtu vyklizovaných nemovitostí tak, jak jsou tyto vymezeny v exekučním titulu (navíc i zde podle stěžovatelky postupoval nesprávně, když vzal

v úvahu tři vyklizované nemovitosti, ačkoli si musel být vědom, že stavba je součástí pozemku a pozemek pod stavbou materiálně vyklidit nelze), přičemž takto stanovený základ vynásobil svým vlastním koeficientem vytvořeným jím *ad hoc*. Tento postup pak odůvodnil odkazem na předchozí judikaturu Ústavního soudu, jež se ovšem týkala redukce nákladových nároků exekutora pod hranici stanovenou exekučním tarifem a naopak nikdy je nenásobila. S tím však vedlejší účastnice b) vyjádřila nesouhlas a poukázala na znění výše specifikovaného nálezu vydaného v nynější věci, v němž Ústavní soud jasně uvedl, že stěžovateli má za vyklizení předmětných nemovitostí náležet odměna pouze ve výši 10 000 Kč. Vedlejší účastnice b) je přesvědčena, že otázka výpočtu odměny stěžovatele již byla v předchozím řízení pro stěžovatele závazným způsobem vyřešena a s ohledem na překážku *res iudicatae* ji nyní nelze znovu otevírat. Vedlejší účastnice b) upozornila také na to, že ústavní stížnost směřuje pouze proti nákladovému výroku, ačkoli Ústavní soud se touto otázkou věcně zabývá pouze velmi výjimečně. Odmítla též argumentaci stěžovatele o složitosti a namáhavosti předmětné exekuce (kterou navíc označila za pokus o uplatnění nových skutkových okolností), protože ona žádný složitější právní úkon, posouzení či situaci, které by byly z právního hlediska složitější, nezaznamenala. K tvrzení stěžovatele, že bylo třeba zohlednit také její přístup ke splnění vymáhané povinnosti, namítla, že „nedobrovolnost“ je obligatorním pojmovým znakem jakékoli exekuce, neboť splnil-li by povinný tuto dobrovolně, nebylo by třeba exekuční řízení vůbec zahájit. Dále vyjádřila přesvědčení, že odměnu soudního exekutora není možné stanovit jinak než tarifně, přičemž tato otázka stanovení exekučního tarifu je otázkou politickou a právní, jejíž řešení náleží Ministerstvu spravedlnosti. Podle vedlejší účastnice b) rovněž platí, že soudní exekutoři vykonávají vyklizení zcela marginálně a těžiště jejich agendy je zcela jiné, tudíž nízká odměna za vyklizení nemůže reálně výdělečnou činnost soudních exekutorů ohrozit. Odmítla dále názor stěžovatele, že nemohl požadovat po vedlejším účastníku a) složení zálohy na náklady exekuce pouze do výše poloviny stanovené tarifní hodnoty, jež označila za projev nerovnosti mezi účastníky řízení, neboť exekuce je vždy ekonomické riziko oprávněného. Obstát podle ní nemůže ani požadavek stěžovatele, aby na soudní exekutory bylo nahlíženo obdobnou optikou, jakou Ústavní soud nahlížel na platy soudců, neboť tito zastávají zcela odlišné postavení. Závěrem předešlela názor, že každý, kdo se ujímá úřadu soudního exekutora, jej musí přijmout se všemi důsledky, které jsou s ním spojené, mezi které patří i to, že některé kauzy jsou méně náročné a některé více, avšak všechny jsou odměňovány podle stejného tarifu, čímž však není dotčeno právo stěžovatele na zajištění základních životních podmínek. Domáhá-li se stěžovatel „nadtarifní odměny“, nemá jeho postup oporu v žádném pramenu práva. Ústavnímu soudu proto navrhla, aby ústavní stížnost jako nepřipustnou odmítl či aby ji zamítl.

13. Stěžovatel nevyužil svého práva k replice a k vyjádřením obvodního soudu a vedlejších účastníků řízení se přes výzvu Ústavního soudu dále nevyjádřil.

VI. Vlastní hodnocení Ústavního soudu

14. Ústavní soud po seznámení s ústavní stížností, vyjádřením účastníků, napadeným rozhodnutím a příslušným spisovým materiálem dospěl k závěru, že ústavní stížnost je důvodná.

15. Ústavní soud není vrcholem soustavy obecných soudů a zásadně není oprávněn zasahovat do jejich rozhodovací činnosti. Může tak učinit jen tehdy, shledá-li porušení základního práva či svobody, neboť je podle čl. 83 Ústavy České republiky soudním

orgánem ústavnosti. Jeho pravomoc je tedy založena výlučně k přezkumu z hlediska dodržení ústavnosti, tj. zda v řízení nebyly dotčeny předpisy ústavního pořádku chráněná práva nebo svobody jeho účastníka, zda řízení bylo vedeno v souladu s ústavními principy a zda je lze jako celek pokládat za spravedlivé.

16. Doktrína minimalizace zásahů Ústavního soudu do činnosti jiných orgánů veřejné moci se ještě markantněji promítá do rozhodování o nákladech řízení, včetně nákladů exekučního řízení. Do rozhodovací činnosti obecných soudů zasáhne Ústavní soud zpravidla až tehdy, je-li interpretace nebo aplikace ustanovení týkajících se náhrady nákladů řízení obecnými soudy projevem svévole, libovůle nebo je-li v extrémním rozporu s principy spravedlnosti [srov. nález ze dne 13. 10. 2015 sp. zn. III. ÚS 411/15 (N 186/79 SbNU 111), nález ze dne 21. 1. 2019 sp. zn. II. ÚS 1696/18 (N 8/92 SbNU 78) a další]. Ústavní soud přitom shledal, že k takovým pochybením dosahujícím ústavněprávní intenzity v nynější věci došlo.

17. Těžištěm přezkumu Ústavního soudu v nynější věci – zjednodušené řečeno – je, zda lze považovat rozhodnutí obvodního soudu, jímž byla snížena odměna stěžovatele (soudního exekutora) za provedení exekuce (vyklizení předmětných nemovitostí), ve světle konkrétních okolností za ústavně konformní. Za tímto účelem Ústavní soud nejprve shrne relevantní východiska [VI. 1] a tyto následně aplikuje na poměry nyní projednávané věci [VI. 2].

VI. 1 Obecná východiska

VI. 1 a) Postavení soudního exekutora a charakter výkonu jeho činnosti

18. Již v minulosti Ústavní soud konstatoval, že postavení soudního exekutora je typické svou smíšenou povahou; na jedné straně vystupuje jako veřejný činitel (exekuční soud), vydává závazná rozhodnutí a činí jiné v řízení právně významné úkony, na druhé straně jeho činnost vykazuje prvky podnikatelské činnosti, přičemž jeho cílem je generovat prostředky nutné k pokrytí nákladů spojených s exekucí a vlastní zisk [viz bod 53. nálezu ze dne 2. 11. 2021 sp. zn. Pl. ÚS 15/18 (448/2021 Sb.)]. Je třeba též odlišit vlastní exekuční činnost při vymáhání pravomocného rozhodnutí od jeho postavení při rozhodování soudu o nákladech řízení, kdy je v postavení účastníka řízení [viz bod 22. nálezu ze dne 24. 2. 2015 sp. zn. Pl. ÚS 5/14 (N 44/76 SbNU 609)].

19. Soudní exekutor je na výsledku své činnosti majetkově zainteresován a jako podnikatel má z úspěšného provedení exekuce zisk (odměnu), ale současně nese i riziko spočívající v tom, že majetek povinného nebude dostačovat k uspokojení oprávněného, ale i nákladů exekuce [srov. stanovisko pléna ze dne 12. 9. 2006 sp. zn. Pl. ÚS-st. 23/06 (ST 23/42 SbNU 545) či usnesení ze dne 29. 6. 2005 sp. zn. III. ÚS 118/05 (U 15/37 SbNU 767)]. Rizika podstupovaná v souvislosti s výkonem určité profese, včetně rizika neuhrazení odměny za odvedenou práci, jsou vyvažována výhodami souvisejícími s touto profesí [viz např. usnesení ze dne 2. 3. 2006 sp. zn. II. ÚS 9/06, usnesení ze dne 17. 10. 2006 sp. zn. II. ÚS 254/06 či body 48. a 64. nálezu ze dne 14. 8. 2018 sp. zn. Pl. ÚS 14/17 (č. 200/2018 Sb.; N 134/90 SbNU 205)].

VI. 1 b) Právo soudního exekutora na odpovídající odměnu

20. Zákonná i podzákoná úprava odměny exekutora stanoví podmínky výkonu práva soudních exekutorů podnikat podle čl. 26 odst. 1 a 2 Listiny. Výklad této právní úpravy nesmí být v rozporu s požadavky pro interpretaci a aplikaci podústavního práva vyplývajícími z práva na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny (srov. náleze ze dne 6. 10. 2020 sp. zn. III. ÚS 1231/20). Přestože z ústavně zaručeného práva podnikat a provozovat jinou hospodářskou činnost neplyne právo na zisk, stát je povinen vytvářet takové podmínky, které umožní jednotlivcům usilovat o jeho dosažení. Uvedený závěr se přitom plně uplatní i ve specifických poměrech podnikání v oblasti exekučního vymáhání (bod 48. nálezu sp. zn. Pl. ÚS 14/17).

21. Podle § 90 odst. 1 exekučního řádu náleží exekutorovi za exekuční činnost mimo jiné odměna a náhrada hotových výdajů. Podrobnosti o výši a způsobu určení odměny, hotových výdajů, náhrady za doručení písemností a náhrady za ztrátu času stanoví Ministerstvo spravedlnosti vyhláškou (§ 92 exekučního řádu) – v současnosti exekutorským tarifem. Odměna exekutora (tarif) pokrývá zejména fixní náklady na provoz, mezi které mimo jiné patří mzdy pracovníků, odvody, nájemné, software a IT vybavení, náklady na povinné videozáznamy, vybavení kanceláří, energie, nákup a provoz vozidel, bankovní služby či daňové a účetní služby (srov. § 1 odst. 3 exekutorského tarifu a bod 58. nálezu sp. zn. Pl. ÚS 14/17).

22. Jelikož soudní exekutor nemá možnost pověření soudu k provedení exekuce odmítnout (exekutor je vyloučen z provedení exekuce pouze za podmínek uvedených v § 29 exekučního řádu), lze považovat za správné a spravedlivé, aby mu příslušela odpovídající odměna za jím vykonanou práci (srov. např. usnesení ze dne 26. 10. 2005 sp. zn. II. ÚS 294/05, usnesení ze dne 7. 4. 2006 sp. zn. III. ÚS 613/05, usnesení ze dne 7. 12. 2009 sp. zn. IV. ÚS 2341/09 či bod 63. nálezu sp. zn. Pl. ÚS 14/17).

23. Ústavní soud ve stěžovateli citovaném nálezu sp. zn. Pl. ÚS 8/06 vymezil principy, na nichž by měla být právní úprava odměn exekutora postavena, současně výslovně uvedl, že do přijetí takové právní úpravy, která bude odpovídat jeho rozhodovací praxi, je povinností obecných soudů se těmito principy při výkladu a použití exekutorského tarifu řídit. V tomto nálezu rovněž konstatoval, že „ústavně konformní úprava odměn exekutora by neměla vycházet z přímé závislosti odměny na výši vymoženého plnění, ale odrážet složitost, odpovědnost a namáhavost exekuční činnosti podle jednotlivých druhů a způsobů výkonu exekuce“ (bod 29. citovaného nálezu).

24. Při určování odměny exekutora za jeho exekuční činnost je třeba respektovat zásadu proporcionality odrážející vyjma kritérií uvedených v posledně citovaném nálezu též stupeň dobrovolnosti plnění povinným, a to vždy s přihlédnutím ke konkrétním okolnostem věci [srov. náleze ze dne 29. 8. 2017 sp. zn. III. ÚS 1253/17 (N 159/86 SbNU 607)]. Uvedené závěry se uplatní nejen v případech, kdy soudním exekutorem stanovená odměna je neproporcionálně vysoká, ale rovněž v případech, kdy naopak má být odměna soudního exekutora exekučním soudem nepřiměřeně snižována. Jde-li o samotné posouzení složitosti, odpovědnosti a namáhavosti činnosti soudního exekutora v exekučním řízení, taková úvaha náleží zásadně obecným soudům [srov. bod 21. nálezu ze dne 30. 6. 2009 sp. zn. I. ÚS 998/09 (N 152/53 SbNU 849), usnesení ze dne 30. 11. 2021 sp. zn. IV. ÚS 3005/21 či usnesení ze dne 13. 6. 2022 sp. zn. I. ÚS 732/22];

ingerence Ústavního soudu přichází pouze tehdy, zjistil-li by v jejich rozhodování extrémní nesoulad s naznačenými principy.

25. Ústavní soud v nálezu ze dne 25. 1. 2022 sp. zn. I. ÚS 2353/21 dále vyložil, že nelze přijmout absolutní nedotknutelnost výše odměny soudního exekutora bez možnosti jakékoli korekce (jdoucí nad rámec zákonné úpravy); případný korektiv by se ovšem měl aplikovat jen ve zcela výjimečných případech, hodných zvláštního zřetele, zejména tehdy, kdy ve světle konkrétních okolností případu je moderovaná odměna vůči povinnému zásadně nespravedlivá (srov. bod 34. citovaného nálezu). Uvedený závěr je obdobně možno vztáhnout i na zásadní disproportionálnost v neprospěch soudního exekutora jako jednoho z (rovných) účastníků řízení.

VI. 1 c) Požadavky plynoucí z práva na řádné odůvodnění soudního rozhodnutí

26. Požadavkem na řádné odůvodnění soudního rozhodnutí ve vztahu k rozhodnutím o námitkách proti příkazu k úhradě nákladů exekuce se Ústavní soud v minulosti zabýval např. v nálezech ze dne 2. 11. 2004 sp. zn. IV. ÚS 630/03 (N 162/35 SbNU 215), ze dne 31. 8. 2005 sp. zn. II. ÚS 336/05 (N 170/38 SbNU 361) či ze dne 10. 3. 2008 sp. zn. IV. ÚS 2701/07 (N 52/48 SbNU 599). Z těchto nálezů vyplývá, že obecný soud je zejména povinen uvést, jaké úvahy ho vedly k jím použitému výkladu aplikované normy, stejně jako se přesvědčivě vypořádat se všemi výhradami proti příkazu v námitkách proti němu uplatněnými.

27. Z hlediska ústavněprávního nelze totiž pominout, že proti rozhodnutí soudu o námitkách není přípustný opravný prostředek (§ 88 odst. 4 exekučního řádu). Vzhledem k jednoinstančnímu charakteru tohoto typu řízení je proto nezbytné po obecném soudu požadovat zvláštní pečlivost, neboť na případná pochybení či nesrovnalosti již žádný z účastníků řízení následně nemůže v řádném procesu reagovat [viz náleze ze dne 16. 4. 2009 sp. zn. I. ÚS 944/07 (N 86/53 SbNU 95)].

28. Soudnímu exekutorovi nelze upírat právo na odpovídající odměnu za provádění exekuční činnosti, jakož i na úhradu vynaložených nákladů exekuce bez toho, že by došlo k přezkoumatelnému zohlednění a vyhodnocení jeho činnosti v exekučním řízení; nemá-li soudní rozhodnutí nést znaky libovůle, rozhodnutí o námitkách proti příkazu k úhradě nákladů exekuce musí zohledňovat relevantní vyjádření všech subjektů, jejichž práv se dotýká [srov. náleze sp. zn. III. ÚS 2516/14 či náleze ze dne 10. 4. 2014 sp. zn. III. ÚS 3507/13 (N 54/73 SbNU 79)], mimo jiné soudního exekutora, jenž je v tomto typu řízení postaven na roveň oprávněnému a povinnému [srov. náleze ze dne 27. 11. 2008 sp. zn. III. ÚS 363/06 (N 204/51 SbNU 557)]. V opačném případě jde o porušení kautel plynoucích z práva na soudní ochranu zaručeného čl. 36 odst. 1 Listiny.

29. Při rozhodování o odměně soudního exekutora musí obecné soudy relevantní právní úpravu interpretovat v souladu s principy vyloženými v ustálené rozhodovací praxi Ústavního soudu. Jak totiž uzavřel Ústavní soud v nálezu sp. zn. III. ÚS 2516/14: „[...] na obecné soudy rozhodující v těchto typech řízení jsou kladeny vyšší nároky stran posouzení konkrétního příkazu soudního exekutora o jeho odměně (a nákladech exekuce), neboť se nelze omezit pouze na kritéria stanovená exekutorským tarifem. Ani za takové situace však v žádném případě nelze rezignovat na požadavek dodržení všech kautel spravedlivého procesu.“ (bod 25. citovaného nálezu).

VI. 2 Aplikace obecných východisek

30. Ústavní soud konfrontoval napadené rozhodnutí s výše nastíněnými východisky a dospěl k závěru, že je s nimi rozporné.

31. Obvodní soud založil své posouzení na tom, že podle nálezu sp. zn. I. ÚS 1565/19 [vydaného v řízení o ústavní stížnosti vedlejší účastnice b)] náleží stěžovateli za vyklizení dvou nemovitých věcí odměna podle § 7 exekutorského tarifu odměna ve výši 20 000 Kč (navýšená o DPH). K argumentaci stěžovatele ve druhém příkazu k úhradě nákladů exekuce obvodní soud souhrnně uvedl, že je, stejně jako stěžovatel, vázán nálezem Ústavního soudu vydaným v této konkrétní věci, pročež se argumentací stěžovatele blíže nezabýval. Obdobně vedlejší účastnice b) argumentuje, že otázka odměny stěžovatele již byla pravomocně vyřešena, a není tedy prostor ji znovu otevírat. Avšak uvedené konkluze jak obvodního soudu, tak vedlejší účastnice b), podle názoru Ústavního soudu značí mylnou interpretaci předmětného nálezu, jak bude rozvedeno dále.

32. V nálezem sp. zn. I. ÚS 1565/19 se Ústavní soud zabýval toliko ústavně konformní interpretací § 7 exekutorského tarifu, načež dospěl k závěru, že rozhodujícím kritériem pro stanovení výše odměny exekutora podle citovaného ustanovení je to, jak jsou vyklizované nemovitosti označeny v exekučním titulu. V případě vyklizení bytového domu je tedy podle tohoto nálezu rozhodné, zda mají být podle exekučního titulu vyklizeny jednotlivé byty, nebo zda jde o vyklizení stavby jako celku. Uvedený výklad je pak *per analogiam* nezbytné aplikovat i na případy vyklizení nebytových staveb jako celku (viz zejm. bod 18. citovaného nálezu). Nijak se však nezabýval přiměřeností odměny stěžovatele prizmatem výše naznačených kritérií, neboť to bylo v danou chvíli předčasné. V žádném případě pak autoritativně nerozhodoval, jaká odměna má být stěžovateli přiznána, resp. jaká má být její konkrétní výše vzhledem k okolnostem věci, a to již proto, že mu taková role nepřísluší.

33. Stěžovatel i obvodní soud byli nálezem sp. zn. I. ÚS 1565/19 vázáni v tom rozsahu, v němž šlo o interpretaci § 7 exekutorského tarifu, tj. že soudnímu exekutorovi náleží tarifní odměna 10 000 Kč za každou nemovitost označenou v exekučním titulu k vyklizení, která byla rovněž fakticky vyklizena. V této části se obvodní soud citovaného nálezu v napadeném rozhodnutí – správně – přidržel. Nicméně obvodní soud nebyl vázán jen nálezem vydaným v této konkrétní věci, ale všemi vykonatelnými rozhodnutími Ústavního soudu [čl. 89 odst. 2 Ústavy; srov. např. nález ze dne 25. 1. 2005 sp. zn. III. ÚS 252/04 (N 16/36 SbNU 173)], mimo jiné těmi, jež byly uvedeny výše v části VI. 1 tohoto nálezu.

34. Při rozhodování o námitkách vedlejší účastnice b) proti druhému příkazu k úhradě nákladů exekuce byl obvodní soud povinen respektovat a reflektovat i další ústavněprávní východiska rozhodování o odměně soudního exekutora, včetně povinnosti svoje rozhodnutí odůvodnit tak, aby dostálo ústavním požadavkům řádně vedeného soudního řízení. Především měl zohlednit mimořádné aspekty nyní projednávané věci a poměřovat odměnu stěžovatele hledisky odrážejícími stupeň dobrovolnosti plnění vedlejší účastnicí b), složitost, odpovědnost a namáhavost činností vykonaných stěžovatelem. Tak ovšem obvodní soud neučinil.

35. Jde-li o míru dobrovolnosti splnění vymáhané povinnosti, je nesporné, že vedlejší účastnice b) svoji povinnost včas a dobrovolně nesplnila. Lze jí sice přisvědčit, že nesplnění soudem uložené povinnosti je již pojmovým znakem pro nucený výkon rozhodnutí, avšak je-li nezbytné při posuzování přiměřenosti odměny přihlédnout k jakékoliv dobrovolné aktivitě povinného směřující k splnění jeho povinnosti, stejně tak je zapotřebí zohlednit i přístup povinného opačný, při kterém povinný nucenému výkonu rozhodnutí aktivně brání. Nelze totiž klást pouze k tíži soudního exekutora, že povinný svým postupem (nejde-li o projev procesní obrany za využití příslušných zákonných prostředků) znemožňuje řádné splnění jeho povinnosti, a navyšuje tak nezbytné náklady spojené s provedením exekuce.

36. Za situace, kdy je v druhém příkazu k úhradě nákladů exekuce poukazováno na to [shodně stran tvrzení vedlejší účastnice a) jako oprávněné], že se vedlejší účastnice b) o ztížení vyklizení aktivně přičinila, čímž měla být zvýšena časová a administrativní náročnost nuceného výkonu rozhodnutí, jde o okolnost, již je třeba vzít při posuzování přiměřenosti výše odměny soudního exekutora v úvahu. Je pak na obvodním soudu, aby míru případného přičinění vedlejší účastnice b) na ztížení vyklizení předmětných nemovitostí zjistil a adekvátně zohlednil.

37. Ve vztahu k dalším hlediskům, tedy složitosti, odpovědnosti a namáhavosti činností vykonaných stěžovatelem je nezbytné vzít v potaz mimořádný charakter a rozsah nuceného výkonu rozhodnutí v nyní projednávané věci, kdy samotné vyklizení trvalo sedm dnů, v jejichž průběhu stěžovatel a jeho zaměstnanci měli být napadáni davem osob. Při vyklizování předmětné budovy (sestavující z 35 místností) musel stěžovatel postupovat se zvýšenou obezřetností (mj. vzhledem k zdravotní závadnosti jím vyklizovaných movitých věcí, nutnosti zabezpečit jednotlivé místnosti, zabránit vniknutí třetích osob aj.). Nadto bylo vyklizení předmětných nemovitostí objektem nemalého mediálního zájmu, v důsledku čehož byla odpovědnost činnosti stěžovatele intenzivnější.

38. Lze pak přisvědčit úvaze stěžovatele – již predestirá i ve svém rozhodnutí –, že je jistě rozdíl ve složitosti a náročnosti mezi vyklizením nemovité věci (budovy) např. se třemi místnostmi a stovkou místností; tím spíše existují-li další výjimečné okolnosti, jež vyklizení nemovitosti dále ztěžují (viz předchozí bod). Náročnost a rozsah vyklizení se může v poměrech každé jednotlivé věci diametrálně lišit, přičemž obecné soudy při rozhodování o odměně soudního exekutora nemohou jednotlivé faktory mající vliv na složitost činností soudního exekutora zcela pominout a ve svých úvahách nezohlednit. V opačném případě by mohlo s přihlédnutím ke konkrétním okolnostem jít o takovou disproporcionalitu mezi výkonem exekutorské činnosti a povinnostmi s ní spojenými, jež by byla v rozporu se zákazem nucených prací podle čl. 4 odst. 2 Úmluvy [srov. např. rozsudek Evropského soudu pro lidská práva (dále jen „ESLP“) ve věci *Van der Mussel* *proti Belgii* ze dne 23. 11. 1983, č. stížnosti 8919/80].

39. Není ani bez významu, že stěžovatel musel při výkonu rozhodnutí alokovat nezanedbatelné lidské zdroje, a to jak k administrativní a technické přípravě vyklizení (v uváděném počtu 8 pracovníků v prvním týdnu přípravy a 4 pracovníků v druhém týdnu přípravy), tak k realizaci vyklizení samotného (v počtu 4 pracovníků). Z obsahu exekučního spisu také vyplývá, že v době před vyklizením bylo za součinnosti pracovníků stěžovatele provedeno několik místních šetření. Mzdové náklady jsou podrobně rozebrány v druhém příkazu stěžovatele k úhradě nákladů exekuce. Přitom skutečnost, že ke své činnosti soudní exekutor využívá na své vlastní náklady odborný a

pomocný aparát (kdy tyto náklady jsou jednou z dílčích složek odměny soudního exekutora), je rovněž nutné při rozhodování o jeho odměně brát v potaz (bod 30. *in fine* nálezu sp. zn. I. ÚS 2353/21); obzvláště za situace, kdy moderovaná odměna není s to pokrýt několikanásobně vyšší vynaložené náklady.

40. Stěžovatel v druhém příkazu k úhradě nákladů exekuce pečlivě a přesvědčivě (s odkazem na závěry relevantní judikatury Ústavního soudu) vyložil, z jakých důvodů zvýšil svoji odměnu (resp. její tarifní část vynásobil koeficientem šest) za provedení vyklizení předmětných nemovitostí, poukazuje přitom mimo jiné na výše uvedené – z pohledu rozhodovací praxe Ústavního soudu významné – okolnosti. Jelikož se obvodní soud žádným způsobem s těmito námitkami a argumentací stěžovatele nevypořádal (ale pouze odkázal na závaznost nálezu sp. zn. I. ÚS 1565/19), porušil tím jeho právo na řádné odůvodnění soudního rozhodnutí, kteréžto je součástí jeho práva na soudní ochranu zaručeného čl. 36 odst. 1 Listiny. Napadené rozhodnutí obvodního soudu v konečném důsledku trpí znaky libovůle, neboť v souladu s obsahem exekučního spisu nezohledňuje uskutečněnou činnost stěžovatele.

41. Vzhledem k tomu, že nezohlednění mimořádných aspektů věci nepřiměřeně zasáhlo do práva stěžovatele na (odpovídající) odměnu, jež je součástí zákonem vymezených a judikaturou Ústavního soudu korigovaných podmínek podnikání soudních exekutorů, bylo odepřením soudní ochrany rovněž porušeno jeho právo podnikat podle čl. 26 odst. 1 Listiny [srov. náleze ze dne 8. 8. 2017 sp. zn. III. ÚS 2372/16 (N 143/86 SbNU 437)], jakož i právo stěžovatele na vlastnictví takto odepřených peněžních prostředků podle čl. 11 odst. 1 Listiny (obdobně srov. bod 39. nálezu sp. zn. I. ÚS 2353/21; srov. též bod 13. stanoviska sp. zn. Pl. ÚS-st 23/06). Ačkoli stěžovatel porušení práva podnikat podle čl. 26 odst. 1 Listiny výslovně nenamítal, Ústavní soud k tomu uvádí, že je vázán petitem ústavní stížnosti, nikoli však jejím odůvodněním, tj. argumenty, které stěžovatel uvádí [srov. náleze ze dne 29. 11. 1994 sp. zn. I. ÚS 89/94 (N 58/2 SbNU 151) nebo bod 13. nálezu ze dne 3. 4. 2014 sp. zn. III. ÚS 2396/ (N 53/73 SbNU 69)].

42. Není v této souvislosti relevantní poukaz na riziko spojené s výkonem exekutorské činnosti. Je totiž třeba diferenciovat mezi tím, kdy zákonem stanovené právo exekutora na odměnu nebude uspokojeno ze strany povinného (např. z důvodu, že nemá žádný majetek), což je právě případ, v němž lze spatřovat zmíněné podnikatelské riziko, a kdy zákonem stanovené a judikaturou korigované právo na odpovídající odměnu je odepřeno v důsledku (ústavně nekonformního) rozhodnutí soudu, což je stav, který je z hlediska práva na soudní ochranu zaručeného čl. 36 odst. 1 Listiny nepřijatelný (srov. *mutatis mutandis* náleze sp. zn. III. ÚS 1231/20).

43. Nepřípadný je odkaz stěžovatele na zákaz nucených prací (čl. 9 odst. 1 Listiny a čl. 4 odst. 1 Úmluvy), neboť porušení tohoto zákazu je podmíněno buď nespravedlivým nátlakem na obecný či konkrétní výkon činností exekutora [srov. bod 22. nálezu ze dne 13. 9. 2017 sp. zn. II. ÚS 3604/15 (N 170/86 SbNU 751)], nebo existencí již naznačené nepřiměřené (extrémní) disproporcionality mezi sledovaným cílem a výkonem exekutorské činnosti (srov. již citovaný rozsudek ESLP ve věci *Van der Musselle proti Belgii*, rozsudek ESLP ve věci *Graziani-Weiss proti Rakousku* ze dne 18. 1. 2012, č. stížnosti 31950/06, či bod 61. nálezu sp. zn. Pl. ÚS 14/17 a tam citovanou judikaturu). Takové okolnosti ovšem Ústavní soud v nynější věci neshledal.

44. Ústavní soud pro úplnost uvádí, že není přílehlavá argumentace stěžovatele, podle které na problematiku odměňování soudních exekutorů je třeba pohlížet obdobnou optikou jako na odměňování soudců. Jak totiž Ústavní soud opakovaně judikoval, postavení soudce a soudního exekutora (ačkoli se v některých aspektech podobá) nelze ztotožňovat (srov. např. bod 53. nálezu sp. zn. Pl. ÚS 15/18). Přiznané náklady exekuce pak nelze srovnávat s platy soudců, protože nejde o odměnu za práci, jak předvídá čl. 28 Listiny (blíže viz bod 6. stanoviska sp. zn. Pl. ÚS-st. 23/06).

VII. Závěr

45. Vzhledem k výše uvedenému Ústavní soud uzavírá, že napadeným rozhodnutím obvodního soudu bylo porušeno právo stěžovatele na soudní ochranu zaručené čl. 36 odst. 1 Listiny ve spojení s jeho právem podnikat podle čl. 26 odst. 1 Listiny a právem na ochranu vlastnického práva podle čl. 11 odst. 1 Listiny. Ústavní soud proto ústavní stížnosti stěžovatele vyhověl a podle § 82 odst. 3 písm. a) zákona o Ústavním soudu v záhlaví uvedené rozhodnutí zrušil.

46. V dalším řízení bude úkolem obvodního soudu o námitkách vedlejší účastnice b) proti druhému příkazu k úhradě nákladů exekuce znovu rozhodnout. Vázán přitom bude právními názory Ústavního soudu vyjádřenými v tomto nálezu, tj. zejména že 1) je nezbytné se řádně vypořádat s vyjádřeními účastníků řízení včetně argumentace stěžovatele obsažené v druhém příkazu k úhradě nákladů exekuce a že 2) při posuzování výše odměny stěžovatele je třeba reflektovat judikaturou Ústavního soudu předestřená kritéria a zohlednit jednotlivé (mimořádné) aspekty nyní projednávané věci.

Poučení: Proti rozhodnutí Ústavního soudu se nelze odvolat.

V Brně dne 29. září 2022

Jaromír Jirsa
předseda senátu

PŘÁVNÍ VĚTY:

- I. Při rozhodování o odměně soudního exekutora musí obecný soud zohlednit konkrétní (mimořádné) okolnosti věci a poměřovat jeho odměnu hledisky odrážejícími stupeň dobrovolnosti plnění povinným, složitost, odpovědnost a namáhavost činností vykonaných soudním exekutorem, a to i v jeho prospěch. V opačném případě jde o porušení jeho práva na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod a potenciálně i o porušení jeho práv na podnikání podle čl. 26 odst. 1 Listiny základních práv a svobod a na ochranu vlastnictví podle čl. 11 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.**

- II. Judikaturou založenou korekci odměny soudního exekutora v jeho prospěch jdoucí nad rámec sazby stanovené exekutorským tarifem lze uplatnit jen ve zcela výjimečných případech, hodných zvláštního zřetele.**